

ΣτΕ 1646/2018 (Τμ. Ε')

Πρόεδρος: Α. Ράντος, **Αντιπρόεδρος ΣτΕ,** **Εισηγητής:** Χ. Λιάκουρας, **Πάρεδρος ΣτΕ,**
Δικηγόροι: Ε. Κιουσοπούλου, Α. Μπάνος, **Πάρεδρος ΝΣΚ,** Σ. Αδάμ, Α. Τσιρωνάς

Διατάξεις: άρθρα 1-2, 11-12 ν. 4014/2011 (Α' 209), να 1958/13.01.2012 (Β' 21), άρθρο 2, 12-13, 49 (§§ 1-2), 50 ν. 3028/2002 (Α' 153), 24 (§§ 1, 6), 117 (§ 3) **Συντ.,** να ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ 43/49608/2494/11.6.2012 (ΑΑΠ 201/14.06.2012), να 58041/2358/14.08.1985 (ΓΠΣ Δήμου Σπάρτης - Δ' 471/24.09.1985), άρθρο 45 (§ 1), 48 ν. 998/1979 (Α' 279, όπως αντικ. από το άρθρο δέκατο τρίτο § 1 ν. 1822/1988, Α' 272), να 15277/23.03.2012 (Β' 1077/09.04.2012), άρθρα 13-26 ν. 3889/2010 (Α' 182), 28 (§ 18) ν. 2664/1998 (Α' 275, όπως αντικ. από το άρθρο 25 § 7 ν. 3889/2010)

Προστασία αρχαιολογικού χώρου Σπάρτης. Εκτέλεση έργων και εργασιών πλησίον μνημείων. Αρμοδιότητα Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων. Έγκριση περιβαλλοντικών όρων για το έργο «Παραλλαγή Επαρχιακής οδού 4 τμήμα Σπάρτη - Πλατάνα - Σκούρα» Περιφέρειας Πελοποννήσου.

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση της 64501/2625/30-10-2013 απόφασης του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι και περιορισμοί για το έργο «Παραλλαγή της Επαρχιακής οδού 4 στο τμήμα «Σπάρτη - Πλατάνα - Σκούρα» της Περιφέρειας Πελοποννήσου (Δ/ση Τεχνικών Έργων Περιφερειακής Ενότητας Λακωνίας), το οποίο χωροθετείται στη ΔΚ Σπαρτιατών και ΤΚ Αφισίου της ΔΕ Σπαρτιατών του Δήμου Σπάρτης της ΠΕ Λακωνίας».

6. Επειδή, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Η Σπάρτη συνδέεται με το δευτερεύον εθνικό οδικό δίκτυο μέσω τριών σημείων, προς το νότο με το τμήμα Σπάρτης - Γυθείου της ΕΟ 39, προς τα δυτικά με την ΕΟ 82 Σπάρτης - Πύλου και προς το βορρά με το τμήμα Σπάρτης - Τρίπολης της ΕΟ 39. Η τελευταία αυτή σύνδεση πραγματοποιείται μέσω της οδού Ορθίας Αρτέμιδος, η οποία, προεκτεινόμενη, τρέπεται σε ΕΟ 39, διασχίζει μέσω γέφυρας τον ποταμό Ευρώτα, συναντά την αρχή της επαρχιακής οδού 4 και συνεχίζει προς Τρίπολη. Η επαρχιακή οδός 4 αναπτύσσεται προς τα ανατολικά και συνδέει με το δευτερεύον αυτό εθνικό δίκτυο τους οικισμούς της ανατολικής Λακωνίας. Με το υπό μελέτη έργο προβλέπεται δεύτερη - απ' ευθείας (κεντροβαρική) - οδική σύνδεση του κέντρου της πόλης της Σπάρτης με την επαρχιακή οδό 4, στην περιοχή της οποίας σχεδιάζεται αναβάθμιση του εθνικού οδικού δικτύου (ΕΟ Τρίπολης - Σπαρτης - Γυθείου), με παράκαμψη της πόλης της Σπάρτης (βλ. αναλυτικά σημείο 3.2. ΜΠΕ). Όπως δε προκύπτει από τη σχετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η σύνδεση αυτή, που θα αποτελεί ουσιαστικά δεύτερη έξοδο της πόλης προς τα ανατολικά και βόρεια, θα ξεκινά από την οδό Λυκούργου, θα διατρέχει την πεδινή ζώνη της κοιλάδας του ποταμού Ευρώτα και θα καταλήγει σε τρισκελή ισόπεδο κόμβο. Το συνολικό μήκος της οδού θα είναι 1.048,18 μ. και σε αυτό περιλαμβάνεται γεφύρωση του ποταμού Ευρώτα μήκους 185 μ., με έξι ανοίγματα. Με την προσβαλλόμενη απόφαση εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι και περιορισμοί για το ως άνω έργο.

9. Επειδή, όπως παγίως κρίνεται, από τις διατάξεις του ν. 3028/2002, ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα της αυξημένης προστασίας του πολιτιστικού περιβάλλοντος που καθιερώνεται με το άρθρο 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος, συνάγεται ότι η

Διοίκηση υποχρεούται να λαμβάνει κάθε μέτρο που κρίνεται πρόσφορο για την προστασία των αρχαίων και νεότερων μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων. Η προστασία αυτή συνίσταται, κατ' αρχήν, στη διατήρηση στο διηνεκές αναλλοίωτων των ανωτέρω στοιχείων του πολιτιστικού περιβάλλοντος και του χώρου που είναι αναγκαίος για την ανάδειξή τους σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα, περιλαμβάνει δε και τη δυνατότητα επιβολής των απαιτούμενων για το σκοπό αυτό περιορισμών. Από τις ίδιες διατάξεις συνάγεται, περαιτέρω, ότι κάθε επέμβαση επί ή πλησίον αρχαίου μνημείου πρέπει, κατ' αρχήν, να αποβλέπει στην προστασία και την ανάδειξή του, να ενεργείται δε ενόψει των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του και επί τη βάση των δεδομένων της οικείας επιστήμης, απαγορευομένων επεμβάσεων και χρήσεων μη συμβατών προς την κατά προορισμό χρήση του μνημείου και του περιβάλλοντος αυτό χώρου. Εκ τούτου παρέπεται ότι οι πράξεις των αρμοδίων οργάνων της Διοίκησης με τις οποίες επιτρέπεται η εκτέλεση έργων ή εργασιών πλησίον μνημείου, πρέπει να είναι ειδικώς αιτιολογημένες ως προς την κρίση ότι με τα έργα ή τις εργασίες αυτές προστατεύεται, αναδεικνύεται, ή, πάντως, δεν παραβλάπτεται ουσιωδώς το μνημείο ούτε ο περιβάλλον χώρος του. Για την πληρότητα της αιτιολογίας της, η χορηγούμενη έγκριση πρέπει, ειδικότερα, να περιέχει περιγραφή των προστατευτέων μνημείων και του προς εκτέλεση έργου καθώς και η τεκμηριωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί των μνημείων (βλ. ΣτΕ 4160/2015 κ.ά.).

10. Επειδή, εν προκειμένω, από τους χάρτες που συνοδεύουν την αναοριοθέτηση του Αρχαιολογικού Χώρου Σπάρτης (ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ 43/49608/2494/11.6.2012 Απόφαση Υπουργού Πολιτισμού, ΑΑΠ 201/14.6.2012) και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Σπάρτης (58041/2358/14.8.1985 Απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, Δ' 471/24.9.1985 σελ. 4715), προκύπτει ότι η περιοχή όπου χωροθετείται το επίδικο έργο βρίσκεται κατά ένα μέρος εντός σχεδίου πόλεως και εντός αρχαιολογικού χώρου, κατά ένα άλλο μέρος εκτός σχεδίου πόλεως αλλά εντός αρχαιολογικού χώρου και κατά ένα τρίτο μέρος εκτός σχεδίου πόλεως και εκτός αρχαιολογικού χώρου, η δε περιοχή διέλευσης του έργου δεν εμπίπτει σε ζώνη προστασίας (Α ή Β), όπως προκύπτει από το σχέδιο 2.Α (.../2013) που συνοδεύει τη ΜΠΕ. Εξ άλλου, εν προκειμένω, με το .../3.7.2013 Πρακτικό, το Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Πελοποννήσου γνωμοδότησε κατά πλειοψηφία υπέρ της έγκρισης της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για το επίδικο έργο, επικαλούμενο αφενός μεν την από 17.4.2013 εισήγηση της 5ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και αφετέρου το .../15.4.2013 έγγραφο της Ε' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Στην ανωτέρω εισήγηση της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων περιγράφεται λεπτομερώς το προς εκτέλεση έργο, καθώς και τα προστατευτέα μνημεία (αρχαιολογικός χώρος Σπάρτης και Μαγούλας, κεραμικά ευρήματα των βυζαντινών χρόνων στο ανατολικό τμήμα του έργου από προηγούμενη επιφανειακή έρευνα, ναΐσκος στο ανατολικό όριο του ρυμοτομικού σχεδίου της πόλης) και κρίνεται ότι δεν θίγονται από την προτεινόμενη χάραξη του έργου. Περαιτέρω, γίνεται μνεία πρόσφατης αυτοψίας που διενεργήθηκε σε τμήμα του προτεινόμενου έργου, κατά την οποία δεν εντοπίστηκαν ιστάμενες αρχαιότητες, διαπιστώθηκαν, όμως, επιφανειακές ενδείξεις ύπαρξης αρχαιοτήτων (κεραμική). Στο δε έγγραφο της Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων αναφέρεται ότι τμήμα του έργου εμπίπτει εντός του κηρυγμένου αρχαιολογικού

χώρου της αρχαίας Σπάρτης, σε περιοχή όπου κατά τις σωστικές ανασκαφές οικοπέδων έχουν έρθει στο φως αρχαιότητες σε μεγάλη πυκνότητα, γεγονός που καθιστά εξαιρετικά πιθανή την αποκάλυψη αρχαιοτήτων και στο τμήμα αυτό του έργου. Ως εκ τούτου, εκφράζονται μεν θετικά και οι δύο αρχαιολογικές υπηρεσίες, διότι δεν υπάρχουν ιστάμενα μνημεία στην περιοχή, αλλά θέτουν αυστηρούς όρους, προκειμένου να μην παραβλαφθούν τυχόν ευρήματα κατά τις εκσκαφές που θα απαιτηθούν για την εκτέλεση του έργου. Ειδικότερα, εκτός από την επίβλεψη των εργασιών εκσκαφής, που θα πρέπει να γίνονται σε εργάσιμες μέρες και ώρες, και τη λήψη μέτρων ασφαλείας, προβλέπεται διακοπή των εργασιών αυτών σε περίπτωση αποκάλυψης αρχαιοτήτων, ακολουθούμενη από ανασκαφική έρευνα, από τα αποτελέσματα της οποίας θα εξαρτηθεί η συνέχιση ή μη του έργου.

11. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, ο προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως, κατά το μέρος που με αυτόν προβάλλεται ότι η προσαλλόμενη πράξη εκδόθηκε κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, διότι η απαιτούμενη για την έκδοσή της έγκριση χορηγήθηκε από το Τοπικό Συμβούλιο, ενώ αρμόδιος να επιληφθεί ήταν σύμφωνα με τον νόμο ο Υπουργός Πολιτισμού, μετά από γνωμοδότηση του ΚΑΣ ή του ΚΣΜΝ, με δεδομένο ότι πρόκειται για έργο -ή έστω τμήμα έργου- που εκτελείται εντός αρχαιολογικού χώρου, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι από τις προπαρατεθείσες διατάξεις, συνάγεται ότι για το επίδικο ζήτημα, ήτοι για την παροχή της κατά νόμο γνώμης για την επιχείρηση τεχνικού έργου σε χερσαίο αρχαιολογικό χώρο που βρίσκεται είτε εντός είτε εκτός σχεδίου πόλεως, αρμόδιο είναι, κατ' αρχήν, το οικείο Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων, εν προκειμένω δε το Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Πελοποννήσου, αφού το ζήτημα αυτό αφορά αρχαιολογικό χώρο που εμπίπτει στην περιφέρειά του. Δεν περιλαμβάνεται δε το ζήτημα αυτό μεταξύ εκείνων, για τα οποία, κατά την παρ. 5γ του άρθρου 50 του ν. 3028/2002, αρμόδιο να γνωμοδοτήσει είναι το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο (πρβλ. ΣτΕ 4616/2011). Και ναι μεν στα άρθρα 13 και 14 του ν. 3028/2002 γίνεται λόγος για «άδεια» από τον Υπουργό Πολιτισμού, μετά από γνωμοδότηση του οικείου γνωμοδοτικού οργάνου, ωστόσο στο άρθρο 2 παρ. 4 του ν. 4014/2011, ειδικά για τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, ρητώς προβλέπεται η διατύπωση «γνώμης» από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, δηλαδή από τα αρμόδια, αναλόγως του αντικειμένου, γνωμοδοτικά όργανα, εν προκειμένω δε από το Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Πελοποννήσου. Περαιτέρω, ενόψει των ανωτέρω δύο εγγράφων, που αποτελούν την αιτιολογία της απόφασης του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων Πελοποννήσου, η προσαλλόμενη πράξη είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη ως προς την προστασία των αρχαιοτήτων της περιοχής και συνεπώς ο περί του αντιθέτου προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Εξ άλλου, στο μέτρο που με τον λόγο αυτό πλήττεται η τεχνική κρίση της Διοίκησης ως προς την αξιολόγηση των επιπτώσεων από την κατασκευή του εν λόγω έργου, είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος. Τέλος, ο ισχυρισμός των αιτούντων ότι το Τοπικό Συμβούλιο όφειλε να έχει διενεργήσει ενδεικτικές τομές ή διασκόπηση του εδάφους, κατ' άρθρο 38 του ν. 3028/2002, είναι απορριπτέος διότι τέτοια υποχρέωση δεν προκύπτει από την εφαρμοστέα νομοθεσία και, συνεπώς, η αναγκαιότητά της ανάγεται στην ανέλεγκτη ουσιαστική εκτίμηση των αρμόδιων υπηρεσιών.

13. Επειδή, εν προκειμένω, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Με

την .../7.6.2013 πράξη χαρακτηρισμού, η οποία περιλαμβάνεται στα στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη για την έκδοση της προσβαλλόμενης -όπως απαιτείται από το άρθρο 2 της να 15277/2012- ο Δασάρχης Σπάρτης προέβη στον χαρακτηρισμό έκτασης εμβαδού 51.174,95 τ.μ. ως μη δάσους, μη δασικής, μη διεπόμενης καθ' οιονδήποτε τρόπο από τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, ενώ για τις λοιπές εκτάσεις που περιλαμβάνονται στο επίδικο έργο δεν προέβη σε χαρακτηρισμό, το μεν διότι τρεις από αυτές (εμβαδού 82,36 τ.μ. 868,26 τ.μ. και 4,90 τ.μ.) είχαν ήδη με προηγούμενες πράξεις του αυτού οργάνου χαρακτηριστεί ως μη δάση και ως μη δασικές, το δε διότι έκταση 35.083,57 τ.μ. είχε ήδη περιληφθεί σε αναρτημένο δασικό χάρτη, τα στοιχεία του οποίου παρατίθενται στην πράξη του Δασάρχη. Από το δασικό αυτό χάρτη, που αναρτήθηκε μεταξύ άλλων, και στον ιστότοπο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, προκύπτει ότι τμήμα αυτής της έκτασης, που με το έγγραφο των απόψεων της Διοίκησης αλλά και το .../16.2.2013 έγγραφο του Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Δασών της Περιφερειακής Ενότητας Λακωνίας προς το Δικαστήριο προσδιορίζεται σε 2.634,97 τ.μ., έχει δασικό χαρακτήρα, προερχόμενο από δασωθέντες αγρούς (κωδικός ...). Για τον χαρακτηρισμό του συγκεκριμένου τμήματος δεν προκύπτει, ούτε προβάλλεται άλλωστε, ότι υπήρξαν αντιρρήσεις και, συνεπώς, κατά τούτο, ο χάρτης κατέστη οριστικός από τη δημοσίευση της κύρωσής του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (Δ' 646/17.12.2013). Συνεπώς, ο λόγος ακύρωσης, κατά το μέρος που με αυτόν προβάλλεται ότι με την πράξη του Δασάρχη δεν διασαφηνίζεται ο χαρακτήρας της περιοχής επέμβασης ως δασικός ή μη, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Περαιτέρω, από το .../3.10.2013 έγγραφο του Δασαρχείου Σπάρτης προκύπτει ότι τηρήθηκε και η διαδικασία του άρθρου 3 παρ. 1 περ. β) της να 15277/2012, διότι σε αυτό αναφέρεται η εκ μέρους του διατύπωση θετικής γνώμης για το επίδικο έργο, μετά από εξέταση της ΜΠΕ και επίσκεψη στην περιοχή. Τη γνώμη αυτή υιοθέτησε με το .../10.10.2013 έγγραφό της, και η ιεραρχικά υπερκείμενη υπηρεσία, ήτοι η Διεύθυνση Δασών της Περιφερειακής Ενότητας Λακωνίας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, και, στη συνέχεια, με το .../22.10.2013 έγγραφό της, ομοίως, και η Διεύθυνση Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών, η οποία διαβίβασε προς τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού Πελοποννήσου τις ανωτέρω γνωμοδοτήσεις. Το γεγονός δε ότι δεν προτάθηκαν από τις υπηρεσίες αυτές ειδικοί όροι και περιορισμοί δεν ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της τηρηθείσας διαδικασίας, διότι η πρόταση αυτή είναι κατά το άρθρο 3 της να 15277/2012, δυνητική και υποβάλλεται μόνον αν κριθεί ότι συντρέχει ειδική προς τούτο ανάγκη. Άλλωστε, τόσο από τη ΜΠΕ (βλ. σημεία 6.1.2 και 7.1.2) όσο και από την προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ (βλ. σημείο 19 των όρων) προκύπτει ότι λαμβάνεται πρόνοια για την διαφύλαξη του προστατευτικού χαρακτήρα των δασών και μέτρα για την προστασία της εκατέρωθεν δασικής βλάστησης και τη μη αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος. Συνεπώς, εφόσον από όλα τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι τηρήθηκε η διαδικασία της περ. β' της παρ. 1 της να 15277/2012, ο ανωτέρω λόγος ακύρωσης, κατά το μέρος που με αυτόν προβάλλεται ότι δεν αιτιολογείται με οποιονδήποτε τρόπο η χορηγούμενη έγκριση επέμβασης και ότι δεν τηρήθηκε η διαδικασία του ανωτέρω άρθρου, είναι επίσης απορριπτέος ως αβάσιμος, δεδομένου, άλλωστε, ότι, όπως προκύπτει από το μνημονευόμενο στην προσβαλλόμενη έγγραφο με αριθ. .../9.5.2013 της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και

Χωρικού Σχεδιασμού Πελοποννήσου της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου, αντίγραφο της ΜΠΕ διαβιβάστηκε και προς το Δασαρχείο Σπάρτης και προς τη Διεύθυνση Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών.

14. Επειδή προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη, κατά το μέρος που προβλέπει ότι η επίδικη οδός αναπτύσσεται με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και σε μήκος 80 μ. εντός του σχεδίου πόλεως, παραβιάζει τις διατάξεις του ρυμοτομικού σχεδίου (απόφαση του Νομάρχη Λακωνίας με αριθ. .../1989, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει). Ειδικότερα, προβάλλεται ότι η επίδικη οδός ταχείας κυκλοφορίας δεν προβλέπεται από το ρυμοτομικό σχέδιο, αναιρεί δε κατ' ουσίαν την προβλεπόμενη από αυτό χρήση αμιγούς κατοικίας των ΟΤ ... και ... Σε κάθε περίπτωση, υπογεοποιώντας εν τοις πράγμασι τα εν λόγω, ΟΤ, επιδεινώνει ουσιωδώς τους όρους διαβίωσης στην περιοχή. Περαιτέρω, κατά τους αιτούντες, η επίδικη οδός, αναιρεί την πολεοδομική λειτουργία της κεντρικής και με μεγάλη κυκλοφορία οδού Ορθίας Αρτέμιδας που χρησιμοποιείται ως παρακαμπτήριο του κέντρου της πόλης, αλλά και της προβλεπόμενης ως όριο του ρυμοτομικού σχεδίου οδού Αθ. Ματάλα, της οποίας τη διάνοιξη καθιστά πλέον αδύνατη. Λαμβάνοντας υπ' όψη τη σημασία που έχει για το σχεδιασμό της οδού το ως άνω τμήμα της, οι παραπάνω πλημμέλειες καθιστούν, σύμφωνα με τους αιτούντες, την προσβαλλόμενη ακυρωτέα στο σύνολό της. Όπως, όμως, προκύπτει από το ΓΠΣ της Σπάρτης (58041/2358/11.8.1985 απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, Δ' 471) και τους χάρτες που το συνοδεύουν, η επέκταση της οδού Λυκούργου εκτός σχεδίου προς την επαρχιακή οδό 4 προβλέπεται ρητά. Από το ρυμοτομικό δε σχέδιο της πόλης (Π-1916/11.5.1989 Απόφαση Νομάρχη Λακωνίας, Δ' 351, όπως αναθεωρήθηκε με την 8445/25.11.1998 απόφαση του ίδιου οργάνου, Δ' 1028) προκύπτει ότι η οδός Λυκούργου εντός σχεδίου συνδέεται κάθετα με τις οδούς Ορθίας Αρτέμιδος και Θιβρώνος. Στη μελέτη οδοποιίας της ΜΠΕ (σημείο 5.1.2.2), αναφέρεται ότι η μελετώμενη οδός αρχίζει από την οδό Λυκούργου στο ύψος της οδού Ορθίας Αρτέμιδος και βαίνει για 230 μ. εντός σχεδίου πόλης, τα 100 τελευταία εκ των οποίων είναι αδιάνοικτα. Περαιτέρω, στην κατά μήκος τομή της ΜΠΕ (σημείο 5.1.2.2) αναφέρεται ότι η σχεδιαζόμενη οδός συναρμόζεται με την υψομετρία και τις κατά κλίσεις της οδού Λυκούργου, στο δε αδιάνοικτο τμήμα του σχεδίου πόλης βαίνει με την ίδια κατά μήκος κλίση. Υψομετρικά, αρχικά κατέρχεται με κατά μήκος κλίση 3,6% μέχρι το όριο του σχεδίου πόλης και στη συνέχεια ανέρχεται με κατά μήκος κλίση 1,2%. Εξ άλλου, με το .../22.2.2016 έγγραφο του Προϊσταμένου Διεύθυνσης της Πολεοδομίας του Δήμου Σπάρτης προς το Δικαστήριο βεβαιώνεται αφ' ενός μεν ότι τα ΟΤ ... και ... εμπίπτουν στη ζώνη Ε' από πλευράς επιτρεπόμενων χρήσεων γης, δηλαδή κατοικία, εμπορικά καταστήματα, κτίρια κοινωνικής πρόνοιας, κτίρια εκπαίδευσης, θρησκευτικοί χώροι, αθλητικές εγκαταστάσεις και πολιτιστικά κέντρα (παρ. 4 του άρθρου 1 της .../25.11.1998 απόφασης), αφ' ετέρου δε ότι το μεν ΟΤ ... είναι αδόμητο, ενώ το ΟΤ ... είναι δομημένο σε μήκος περίπου 30 μ. επί της οδού Λυκούργου. Περαιτέρω, από τα γεωμετρικά στοιχεία σχεδιασμού της οδού (στοιχείο 5.1.2.1 της ΜΠΕ) προκύπτει ότι αυτή μελετήθηκε για ταχύτητες 60-80 χιλιόμετρα την ώρα, ως οδός που διατρέχει περιοχές εκτός σχεδίου μεταξύ νομών/επαρχιών. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, ο προβαλλόμενος λόγος είναι απορριπτός ως αβάσιμος, διότι η προβλεπόμενη οδός, κατά το μέρος μεν που βρίσκεται εκτός σχεδίου πόλης,

προβλέπεται από το ρυμοτομικό σχέδιο της Σπάρτης, κατά δε το υπόλοιπο προβλέπεται από το ΓΠΣ της πόλης. Εξ άλλου, οι ειδικότεροι ισχυρισμοί περί επιδείνωσης των όρων διαβίωσης στα ΟΤ ... και ... λόγω της ταχύτητας που θα αναπτύσσουν τα οχήματα και λόγω της υποτιθέμενης υπογειοποίησής τους από την κατασκευή της επίδικης οδού, προβάλλονται άνευ εννόμου συμφέροντος, διότι δεν προβάλλεται ότι οι αιτούντες είναι κάτοικοι ή ιδιοκτήτες ακινήτων στα εν λόγω ΟΤ (πρβλ. ΣτΕ 5488-90/2012 (7μ.), 3501/2010, 2605/2005, 3633/2000). Σε κάθε περίπτωση, οι ταχύτητες μελέτης περιγράφονται στο σημείο 5.1.2.1 της ΜΠΕ και κυμαίνονται οριακά μεταξύ 50 και 90 χιλιομέτρων/ώρα, για το δε εντός σχεδίου κατοικημένο τμήμα της ισχύει ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας. Συνεπώς, ουδόλως παραβιάζεται η χρήση αμιγούς κατοικίας των ΟΤ ... και ... τα δε περί ταχείας κυκλοφορίας οχημάτων επί της οδού προβαλλόμενα ερείδονται επί εσφαλμένης προϋπόθεσης. Τέλος, ο ισχυρισμός ότι η οδός Ματάλα δεν θα μπορεί πλέον να διανοιχθεί στο σύνολό της, εκτός του ότι προβάλλεται χωρίς έννομο συμφέρον, διότι ούτε προβάλλεται ούτε προκύπτει η βλάβη που υφίστανται οι αιτούντες από ένα τέτοιο ενδεχόμενο, τούτο είναι υποθετικό και μελλοντικό, ερειδόμενο, άλλωστε επί της εκδοχής ότι το ρυμοτομικό σχέδιο πόλης, και μάλιστα στο όριο αυτού, θα μείνει ως έχει εις το διηνεκές, έστω και αν αντίκειται στο ΓΠΣ της περιοχής.

16. Επειδή, προβάλλεται ότι η επίμαχη ΜΠΕ δεν έχει το κατά το άρθρο 11 παρ. 4 και το παράρτημα ΙΙ του ν. 4014/2011 ελάχιστο περιεχόμενο. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι: α) δεν εξετάζονται οι χρήσεις γης στο τμήμα των 80 μέτρων που είναι εντός σχεδίου ούτε οι πολεοδομικές δεσμεύσεις ούτε αξιολογούνται οι επιπτώσεις στην πολεοδομική οργάνωση της πόλης, β) δεν αξιολογούνται οι επιπτώσεις στη βλάστηση (εσπεριδοειδή, ελαιόδεντρα) και στο δάσος, στα παραδοσιακά κτίσματα και στις γεωργικές εγκαταστάσεις (ναός Αγ. Παρασκευής, υδρόμυλος, λιθόκτιστοι περίβολοι, πηγάδι), γ) Τέμνει στα δύο την κοιλάδα του Ευρώτα και καταστρέφει 60 στρ. γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, δ) Είναι προσημαστική η εξέταση εναλλακτικών λύσεων ως προς τη θέση του έργου, διότι η πρόβλεψη στο ΓΠΣ δεν αρκούσε για την απαλλαγή από την υποχρέωση αυτή, ενόψει των νεότερων δεδομένων που μεσολάβησαν από το 1985, ε-στ) Προσημαστική είναι και η εξέταση του μηδενικού σεναρίου, διότι η σκοπιμότητα του έργου δεν είναι δεδομένη. Αιτιολογείται πλημμελώς ο δυνητικός αποκλεισμός της πόλης, δεν εξετάζεται η δυνατότητα αναβάθμισης της παλιάς βορινής εισόδου, η ύπαρξη και άλλων γεφυρών, δεν αιτιολογείται η ωφέλεια από την οδό ούτε η μέθοδος κατασκευής της (σε επίχωση), ζ) Δεν αξιολογούνται οι επιπτώσεις στο ευαίσθητο οικοσύστημα του Ευρώτα, ήτοι παραγνωρίζεται η βλάβη του τοπίου της περιοχής από την κατασκευή τείχους από οπλισμένο σκυρόδεμα ξένου προς τη φυσιογνωμία της, δεν λαμβάνονται υπόψη οι κατευθύνσεις του εθνικού, περιφερειακού και τοπικού σχεδίου διαχείρισης των υδάτων, δεν λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι στην περιοχή επέμβασης υπάρχει υψηλός κίνδυνος πλημμύρας, δεν λαμβάνεται υπόψη ότι η περιοχή διαθέτει μεγάλο πλούτο πανίδας, εκ των οποίων και είδη προτεραιότητας, δεν εκτιμάται η ανάγκη ειδικών αντιπλημμυρικών έργων, καθώς και έργων για την άρδευση των γεωργικών εκτάσεων σε αντικατάσταση των υπάρχοντων αρδευτικών καναλιών, δεν λαμβάνονται υπόψη οι κατευθύνσεις του Περιφερειακού και του Ειδικού Χωροταξικού Σχεδιασμού για τον Τουρισμό, για την προστασία των υγροτόπων και την ανάδειξη σημαντικών σημείων του χώρου για τη

δημιουργία δικτύων μονοπατιών και διαδρομών περιβαλλοντικών ευαισθησίας και η) Δεν αξιολογούνται οι σωρευτικές επιπτώσεις από τα άλλα έργα που υπάρχουν ή προγραμματίζεται να κατασκευασθούν.

17. Επειδή, τα εν ευρεία εννοία ζητήματα που αφορούν οι ανωτέρω προβαλλόμενοι ισχυρισμοί αντιμετωπίζονται επαρκώς από τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που συνοδεύει το επίμαχο έργο. Ειδικότερα, οι χρήσεις γης και οι πολεοδομικές δεσμεύσεις εξετάζονται στο σημείο 4.2.1.2 της ΜΠΕ, το δε έργο προσαρμόζεται προς το σχέδιο πόλης και εντάσσεται και λειτουργικά σε αυτό (βλ. 5.1.2.2 της ΜΠΕ). Οι επιπτώσεις στη βλάστηση (εσπεριδοειδή, ελαιόδεντρα) αντιμετωπίζονται στο σημείο 4.1.4 της ΜΠΕ. Ως προς τις γεωργικές εγκαταστάσεις, γίνεται μνεία στο σημείο 6.3.3 της ΜΠΕ. Εξ άλλου, από τη ΜΠΕ του έργου (5.1.1), το ζήτημα της όδευσης της επίδικης οδού εξετάσθηκε διεξοδικά, με την περιγραφή τριών εναλλακτικών λύσεων και την επιλογή της προκριθείσας ως βέλτιστης από τεχνικής και περιβαλλοντικής άποψης, κατόπιν συγκριτικής αξιολόγησης και τεκμηριωμένης αντίκρουσης των μη επιλεγισών λύσεων, με βάση, κυρίως, κριτήρια αναγόμενα στα γεωμετρικά χαρακτηριστικά της οδού στα ισχύοντα πολεοδομικά και οικιστικά δεδομένα και στο εδαφικό ανάγλυφο. Τούτο δε, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι, όπως έχει κριθεί (πρβλ. ΣτΕ 2805/2002 ΟΛ, 3170/2012), όταν η χάραξη οδού προβλέπεται από κείμενα ευρύτερου σχεδιασμού, όπως είναι το ρυθμιστικό ή το γενικό πολεοδομικό σχέδιο, δεν απαιτείται, κατά νόμον, η εξέταση εναλλακτικών λύσεων ως προς αυτή και, εν προκειμένω, η χάραξη της επίμαχης οδού εμφανίζεται στους συνοδευτικούς του ισχύοντος ΓΠΣ χάρτες. Περαιτέρω, η εξέταση του μηδενικού σεναρίου γίνεται στα σημεία 5.3.2 και 6.1.1.4 της ΜΠΕ., η δε σκοπιμότητα του έργου αναφέρεται στα σημεία 1.2 και 3.1, στα οποία μνημονεύεται ο δυνητικός αποκλεισμός της πόλης από τα ανατολικά και βόρεια, σε περίπτωση βλάβης της υφιστάμενης γέφυρας και η ωφέλεια από την κατασκευή της οδού. Εξ άλλου, στο σημείο 5.1.2.2 της ΜΠΕ αναφέρεται και η μέθοδος κατασκευής της οδού, η οποία βαίνει επιχωματικά, προκειμένου να συναρμοστεί με την υψομετρία και τις κατά μήκος κλίσεις, η δε μέθοδος κατασκευής της γέφυρας αναλύεται στο σημείο 5.2.2, όπου για τη μορφή του φορέα ανωδομής της γέφυρας επιλέγεται η μέθοδος των προκατασκευασμένων-προεντεταμένων δοκών ως μόνη δόκιμη, κατ' αποκλεισμό της λύσης συνεχούς φορέα με επί τόπου σκυροδέτηση και καλούπωμα εντός της κοίτης του Ευρώτα, λόγω της σπουδαιότητας του ποταμού, της συνεχούς ροής του, του κινδύνου πολύ μεγάλης παροχής σε περίπτωση βροχοπτώσεων και της κακής ποιότητας του εδάφους. Άλλωστε, ούτε με την ένσταση στο πλαίσιο της διαβούλευσης ούτε με την κρινόμενη αίτηση προτείνεται, κατ' επίκληση συγκεκριμένων δεδομένων, κάποια άλλη τεχνική λύση. Το ζήτημα των κυκλοφοριακών επιπτώσεων από τη λειτουργία της επίμαχης οδού εξετάσθηκε και εκτιμήθηκε διεξοδικά στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπου περιγράφεται η υπάρχουσα κατάσταση και ο κυκλοφοριακός φόρτος, όπως αυτός έχει ήδη διαμορφωθεί [σημεία 4.3.4 και 5.3.1 ΜΠΕ]. Οι σημαντικότερες επιπτώσεις που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια κατασκευής του έργου αντιμετωπίζονται επίσης από την ΜΠΕ (σημεία 6.1.2 και 7.1.2) και εκτιμάται ότι, μετά το τέλος των εργασιών, οι αναγκαστικές αλλοιώσεις του φυσικού τοπίου, που θα προκληθούν από την επέμβαση σε αυτό, θα προσαρμόζονται, σε γενικές γραμμές, προς τη μορφή και το χρώμα του φυσικού περιβάλλοντος. Περαιτέρω, στη ΜΠΕ (σημείο 4.1.2.5),

όπου περιγράφονται αναλυτικά οι υδρογεωλογικές συνθήκες της περιοχής, μεταξύ των οποίων και η ποιότητα των υδάτων, γίνεται αναφορά στο υπό εκπόνηση -τότε- σχέδιο διαχείρισης υδάτων της Ανατολικής Πελοποννήσου και περιγράφονται αναλυτικά οι επιπτώσεις από την κατασκευή και τη λειτουργία του έργου στα ύδατα και οι τρόποι αντιμετώπισής τους (σημεία 6.1.3 και 7.1.3 της μελέτης). Η αντιπλημμυρική προστασία του έργου απασχόλησε τη μελέτη (σημείο 5.2.2 και στα σημεία 6.1.2 και στο σημείο 6.1.3), ενώ προηγήθηκε και υδραυλική διερεύνηση (τμήμα 6 του Παραρτήματος της ΜΠΕ), η οποία καθόρισε και τα τεχνικά χαρακτηριστικά της γέφυρας και την «αναγκαιότητα διαμόρφωσης» επίπεδης κοίτης στο ύψος της βαθιάς γραμμής με τις αναγκαίες επιφανειακές εκσκαφές και την αφαίρεση της εντός της κοίτης βλάστησης» (σημείο 6.1.3 ΜΠΕ). Εξάλλου, στα ανωτέρω σημεία της ΜΠΕ αναφέρεται ότι θα εκπονηθεί ειδική υδραυλική μελέτη, όπου «ελέγχεται η πλημμυρική απορροή 100ετίας, ενώ προβλέπονται οχετοί εκτόνωσης στην επιχωματική περιοχή εκατέρωθεν της γέφυρας, κατάλληλα διαστασιολογημένοι και σχεδιασμένοι για τον ανωτέρω σκοπό». Το θέμα της χλωρίδας και της πανίδας εξετάστηκε ενδελεχώς από την ΜΠΕ (4.1.3, 4.3.3 και 6.1.4 αυτής), περιγράφονται οι επιπτώσεις στα υφιστάμενα αρδευτικά κανάλια με ρητή πρόβλεψη άμεσης αποκατάστασής τους (σημείο 6.3.3) και τέλος γίνεται ενδελεχής συσχετισμός του έργου με το υπάρχον δίκτυο μεταφορών, καθώς και με τα προγραμματιζόμενα έργα στην ευρύτερη περιοχή (στο σημείο 3.2). Συνεπώς, ενόψει των ανωτέρω, οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί των αιτούντων είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι.

18. Επειδή, εξ άλλου, ανεξαρτήτως του περιεχομένου της ΜΠΕ, όπως προκύπτει από τα προαναφερόμενα στοιχεία του φακέλου, τα αρμόδια διοικητικά όργανα έλαβαν πλήρως υπόψη τους και αξιολόγησαν τους κινδύνους και τις συνέπειες του έργου στο δασικό τμήμα της έκτασης και εξετίμησαν αν η πραγματοποίησή του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας και τις συνταγματικές επιταγές. Περαιτέρω, εφόσον ούτε προβάλλεται ούτε προκύπτει ότι έχει γίνει χαρακτηρισμός της επίδικης περιοχής ως γης υψηλής παραγωγικότητας, κατά τον ν. 2637/1998, η μη λήψη υπόψη από τη ΜΠΕ του γεγονότος ότι καταστρέφονται, κατά τους αιτούντες, 60 και πλέον στρέμματα γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας δεν συνιστά πλημμέλεια της μελέτης ούτε στοιχείο του κύρους της προσβαλλόμενης πράξης. Εξάλλου, από τη μελέτη κάθε άλλο παρά παραγνωρίζεται ο γεωργικός χαρακτήρας της επίδικης έκτασης (βλ. σημείο 4.2.2.1), ενώ ρητά αναφέρεται σε αυτήν ότι «η χάραξη βαίνει σχεδόν εξ ολοκλήρου επί εκτάσεων με δενδρώδεις καλλιέργειες. Εκτιμάται ότι η νέα οδός θα καταλάβει έκταση περί τα 32 στρ. και συνεπώς θα υπάρξει μείωση καλλιεργούμενης έκτασης της τάξης αυτού του εμβαδού. Η μείωση αυτή είναι αμελητέα, ιδίως όταν συγκριθεί με τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το νέο οδικό έργο και ειδικότερα η προσφερόμενη στους καλλιεργητές άμεση πρόσβαση στο οδικό δίκτυο (επαρχιακό και εθνικό)». Περαιτέρω, το ότι το επίδικο έργο «κόβει στα δύο την κοιλάδα του Ευρώτα» ουδόλως αποσιωπάται (βλ. σημείο 6.1.4). Τέλος, το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Πελοποννήσου (κυα 25294/2003 ρητώς αναφέρεται στο προοίμιο της προσβαλλόμενης μεταξύ των διατάξεων που ελήφθησαν υπόψη για την έκδοση της σχετικής απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (αρ. 4), ενώ η «προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα των υγροτόπων, και των τεχνικών υποδομών

που σχετίζονται με τους υδάτινους πόρους» εξασφαλίζεται με την αναλυτική περιγραφή των επιπτώσεων του έργου στα ύδατα και τα προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπισή τους (σημεία 6.1.3 και 7.1.3 ΜΠΕ). Εξ άλλου, κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (κυα 24208/2009, Β' 1138), όσον αφορά την διατήρηση, την προστασία και την ανάδειξη των σημαντικών σημείων του χώρου και τη δημιουργία δικτύων μονοπατιών και διαδρομών περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, δεν περιλαμβάνονται στο κατά το Παράρτημα ΙΙ του ν. 4014/2011 ελάχιστο περιεχόμενο φακέλου ΜΠΕ, απευθύνονται δε, κατ' αρχήν, προς τη Διοίκηση στο πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού και δεν σχετίζονται με τις επιπτώσεις οδικού έργου στο περιβάλλον.

Διατακτικό: Απορρίπτει την αίτηση.